

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۳	مقدمه
۵	فصل اول: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۵	کلیات
۶	تعاریف مفاهیم کلی
۹	مروری مختصر بر قوانین و مقررات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و استانداردهای مرتبط
۹	آئین‌نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران
۹	آئین‌نامه تشخیص صلاحیت مشاوران
۱۰	دستورالعمل نحوه انتخاب عوامل و تعیین حق‌الزحمه خدمات نظارت کارگاهی مشاوران
۱۰	آئین‌نامه ارجاع کار به پیمانکار
۱۰	قانون برگزاری مناقصات
۱۱	آئین‌نامه تضمین معاملات دولتی
۱۱	استاندارد حسابداری بخش عمومی شماره ۵: دارایی‌های ثابت مشهود
۱۱	استاندارد حسابداری بخش عمومی شماره ۶: موجودی‌ها
۱۲	مراحل اجرایی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۱۲	مرحله اول: مطالعات مقدماتی طرح، تعیین روش کار و نقش مهندسان مشاور
۱۶	مرحله دوم: ارجاع کار به پیمانکار
۲۰	مرحله سوم: انعقاد قرارداد (پیمان)
۲۶	مرحله چهارم: اجرای کار
۳۳	مرحله پنجم: خاتمه کار (طرح)
۳۸	پرسش‌های فصل: تشریحی
۳۸	پرسش‌های فصل: چهارگزینه‌ای
۴۱	فصل دوم: حسابداری اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۴۱	کلیات
۴۱	تعریف و تبیین ویژگی‌ها
۴۲	منابع مالی مورد نیاز برای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

۴۳	مروری مختصر بر حساب‌های بودجه‌ای در حسابداری اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۴۵	مروری مختصر بر حساب‌های مالی و انتظامی در حسابداری اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۴۸	مسئله جامع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۷۷	فصل سوم: حسابداری وجوه سپرده
۷۷	کلیات
۷۷	وجوه سپرده: تعریف و تبیین ویژگی‌ها
۷۸	انواع وجوه سپرده
۷۸	الف) سپرده شرکت در مناقصه
۷۹	ب) سپرده شرکت در مزایده
۷۹	ج) سپرده حسن انجام کار یا معامله
۸۰	د) سپرده قضایی
۸۰	ه) سپرده عادی
۸۰	قوانین و مقررات حاکم بر وجوه سپرده
۸۱	معرفی سرفصل حساب‌ها (حساب‌های کل و معین)
۸۲	الف) حساب کل «موجودی نقد»
۸۲	ب) حساب‌ها و اسناد دریافتی حاصل از عملیات مبادله‌ای
۸۳	ج) حساب‌ها و اسناد پرداختی حاصل از عملیات مبادله‌ای
۸۴	مثال جامع: حسابداری وجوه سپرده
۸۹	پرسش‌های فصل: تشریحی
۹۰	فصل چهارم: تحولات حسابداری بخش عمومی ایران
۹۰	کلیات
۹۱	تحولات حسابداری بخش عمومی و محرک‌ها و عوامل مؤثر بر آن
۹۱	الف) محرک‌های تحول در کشورهای توسعه‌یافته
۹۲	ب) محرک‌های تحول در کشورهای در حال توسعه
۹۳	مزایای تحولات حسابداری بخش عمومی
۹۴	چالش‌ها و موانع تحولات حسابداری بخش عمومی و راه‌های رفع آنها
۹۵	تصویری کلی از نظام پیشین حسابداری بخش عمومی ایران و کاستی‌های آن
۹۶	تحولات حسابداری بخش عمومی ایران
۹۹	ساختار نوین نظام حسابداری و گزارشگری مالی بخش عمومی
۹۹	الف) استانداردهای حسابداری بخش عمومی
۱۰۰	ب) دستورالعمل حسابداری بخش عمومی با رویکرد تعهدی: مراحل تکامل
۱۰۴	مروری بر محتوای دستورالعمل حسابداری بخش عمومی با رویکرد تعهدی نسخه ۱۳۹۹
۱۰۴	مرور محتوای فصل‌های دستورالعمل حسابداری بخش عمومی با رویکرد تعهدی

صفحه	عنوان
۱۰۵	مرور محتوای پیوست‌های دستورالعمل حسابداری تعهدی بخش عمومی با رویکرد تعهدی
۱۰۵	پرسش‌های فصل: تشریحی
۱۰۵	پرسش‌های فصل: چهارگزینه‌ای
۱۰۹	فصل پنجم: کنترل‌های داخلی
۱۰۹	کلیات
۱۱۰	کنترل در نهادهای بخش عمومی
۱۱۰	تعریف کنترل‌های داخلی
۱۱۱	سیستم کنترل داخلی و پاسخگویی در بخش عمومی
۱۱۲	اهداف کنترل‌های داخلی در بخش عمومی
۱۱۴	ضرورت و اهمیت وجود کنترل‌های داخلی در بخش عمومی
۱۱۵	طبقه‌بندی کنترل‌های داخلی
۱۱۶	اجزاء سیستم کنترل داخلی
۱۱۸	کنترل‌های داخلی عملیاتی (اداری) و مالی در دستگاه‌های اجرایی
۱۱۹	کنترل‌های داخلی و سیستم‌های رایانه‌ای
۱۱۹	سیستم نظارت و کنترل داخلی در بخش عمومی ایران
۱۲۰	الف) نظارت مالی
۱۲۲	ب) نظارت عملیاتی
۱۲۳	مشکلات موجود در اجرای مطلوب کنترل‌های داخلی در بخش عمومی
۱۲۵	نقش ذی‌حساب در نظام نظارت مالی و سیستم کنترل داخلی
۱۲۷	پرسش‌های فصل: تشریحی
۱۲۷	پرسش‌های فصل: چهارگزینه‌ای
۱۳۰	فصل ششم: حسابرسی رعایت
۱۳۰	کلیات
۱۳۱	حسابرسی بخش عمومی
۱۳۲	اهمیت حسابرسی در بخش عمومی
۱۳۲	اهداف حسابرسی بخش عمومی
۱۳۴	اصول حسابرسی بخش عمومی
۱۳۵	انواع حسابرسی بخش عمومی
۱۳۷	حسابرسی رعایت و کارکرد آن در بخش عمومی
۱۳۹	چارچوب و ویژگی‌های حسابرسی رعایت
۱۴۰	فرایند اجرای حسابرسی رعایت در بخش عمومی
۱۴۳	زمینه‌های حسابرسی رعایت در بخش عمومی
۱۴۵	حسابرسی رعایت در شرکت‌های دولتی

صفحه	عنوان
۱۴۵	الف) حسابرسی رعایت بیمه شرکت‌های دولتی
۱۴۶	ب) حسابرسی رعایت مالیاتی شرکت‌های دولتی
۱۴۶	پرسش‌های فصل: تشریحی
۱۴۶	پرسش‌های فصل: چهارگزینه‌ای
۱۴۹	فصل هفتم: حسابرسی مالی و حسابرسی عملکرد در بخش عمومی
۱۴۹	کلیات
۱۵۰	حسابرسی مالی و کارکرد آن در بخش عمومی
۱۵۱	اهداف حسابرسی مالی در بخش عمومی
۱۵۲	کلیات برنامه حسابرسی مالی
۱۵۴	حسابرسی صورت وضعیت مالی
۱۵۴	حسابرسی دارایی‌ها
۱۵۵	حسابرسی بدهی‌ها و ارزش خالص
۱۵۶	حسابرسی صورت تغییرات در وضعیت مالی
۱۵۶	حسابرسی درآمدها
۱۵۶	حسابرسی هزینه‌ها
۱۵۷	حسابرسی درآمدهای شناسایی شده از طرف دولت
۱۵۷	حسابرسی وجوه ارسالی به خزانه
۱۵۷	حسابرسی صورت گردش حساب تغییرات در ارزش خالص
۱۵۸	حسابرسی صورت مقایسه بودجه و عملکرد
۱۵۸	حسابرسی منابع
۱۵۸	حسابرسی مصارف
۱۵۹	حسابرسی وجوه دریافتی از طرف دولت
۱۵۹	گزارش حسابرسی
۱۶۰	عناصر گزارش حسابرسی
۱۶۱	اجرای حسابرسی مالی و نقش دیوان محاسبات کل کشور
۱۶۳	حسابرسی عملکرد و کارکرد آن در بخش عمومی
۱۶۵	مفاهیم اساسی حسابرسی عملکرد
۱۶۵	اهداف حسابرسی عملکرد در بخش عمومی
۱۶۶	حسابرسی عملکرد در بخش عمومی ایران
۱۶۷	پرسش‌های فصل: تشریحی
۱۶۸	پرسش‌های فصل: چهارگزینه‌ای
۱۷۱	منابع

پیشگفتار

در دهه‌های اخیر، پذیرش و گسترش مدیریت عمومی نوین در بخش عمومی بسیار حائز اهمیت بوده است. یکی از برجسته‌ترین جنبه‌های این تغییرات، تحولات حسابداری بخش عمومی است. به شدت اعتقاد بر این است که به کارگیری فنون حسابداری تعهدی، از تأثیرات مستقیم پذیرش مدیریت عمومی نوین است. در نتیجه در دو دهه گذشته، نهادهای بخش عمومی برای دستیابی به شفافیت و پاسخگویی بیشتر، سیستم حسابداری خود را از منبای نقدی به سوی حسابداری تعهدی تغییر دادند. این تغییرات به دنبال کاراتر نمودن مدیریت مالی و گزارشگری مالی بخش عمومی است به گونه‌ای که قانونگذاران، عموم مردم و سایر استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی بخش عمومی در موقعیت بهتری برای قضاوت در مورد عملکرد مالی بخش عمومی قرار گرفته‌اند.

در کشور ما نیز ابلاغ رسمی دستورالعمل نظام حسابداری بخش عمومی با رویکرد تعهدی توسط وزارت اقتصادی و دارایی در سال ۱۳۹۴، سرآغاز تحولات عمده در نظام پاسخگویی مالی و عملیاتی بخش عمومی ایران بوده است. پیش‌نیاز استقرار کامل و مناسب این تحولات، ارائه آموزش‌های لازم در این زمینه است و بالتبع دانشگاه نقش بی‌بدیلی در تهیه منابع آموزشی مناسب و همچنین ارائه آموزش‌های جامع ایفا می‌کند. در این راستا کتاب حاضر، در ادامه جلد نخست با عنوان حسابداری و حسابرسی بخش عمومی (۱) و با هدف پوشش کامل سرفصل‌های مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای درس حسابداری و حسابرسی بخش عمومی و بر اساس دستورالعمل نظام حسابداری بخش عمومی با رویکرد تعهدی، با بیانی ساده و قابل فهم و ارائه مثال‌های متعدد نگاشته شده است.

در خاتمه ضمن تشکر از همه کسانی که در تدوین و بهبود این کتاب نقش داشته‌اند، به ویژه از آقای دکتر علی فعال قیومی (مدیر کل هماهنگی و تلفیق حساب‌ها و روش‌های حسابداری وزارت اقتصادی و دارایی) بابت نقطه‌نظرات سازنده‌شان، از اساتید محترم، صاحب‌نظران و دانشجویان گرامی استدعا داریم که از طریق آدرس‌های الکترونیک زیر، نویسندگان را از نظرات سازنده خویش بهره‌مند سازند:

Email: afmgord@yahoo.com
Gh.esmailikia@ilam.ac.ir

مقدمه

نیاز روزافزون به پاسخگویی مالی و عملیاتی در بخش عمومی، مجموعه کامل تر و گسترده تری از سیستم های مدیریت و حسابداری را می طلبد تا بتواند برای تصمیم گیری و بهبود پاسخگویی، بازخوردی ارائه دهد. به تبع این نیاز، بیش از دو دهه است که موجی از تحولات مدیریت بخش عمومی کشورهای توسعه یافته در حال گذار و در حال توسعه را فرا گرفته است. مدیریت عمومی نوین به عنوان یک پدیده جهانی، شامل تکنیک ها و شیوه های مدیریتی است که عمدتاً از بخش خصوصی الهام گرفته شده است. این تحولات تأکید را از مدیریت دولتی سنتی به مدیریت عمومی تغییر می دهد. آغاز مدیریت عمومی نوین که در «تعهدات ساختاری» مدیریت بخش عمومی تغییراتی را کلید زده است، بر حسابداری مالی و مدیریت و همچنین سایر جنبه های مدیریت مالی، اجرای استراتژی و مدیریت منابع انسانی تأثیر قابل توجهی داشته است.

محور پارادایم مدیریت عمومی نوین، نقش حسابداری است که به تقویت نظام مدیریت عمومی نوین - در مورد کارایی - و پاسخگویی عمومی مدیریت بخش عمومی کمک می کند. مدیریت عمومی نوین از طریق پذیرش مبانی حسابداری مناسب در حوزه بخش عمومی به دنبال بهینه سازی عملکرد سیستم های سنجش عملکرد در بخش دولتی و تحول در حسابداری بخش عمومی است.

پیرو تحولات در نظام پاسخگویی مالی و عملیاتی در دنیا، در کشور ما نیز چندی است که تحولات حسابداری بخش عمومی به طور جدی در دستور کار قرار گرفته است. میزان افشای مالی و پیچیدگی نسبی اطلاعات باید مبتنی بر تمایلات و انگیزه های تهیه کنندگان نسبت به مشوق ها و قدرت استفاده کنندگان از اطلاعات مالی باشد. هر اندازه که استفاده کنندگان بالقوه قدرت دارند، به همان اندازه انتظار می رود که اطلاعات افشایی متناسب با نیازهای خود را مطالبه کنند. مفاهیم نظری گزارشگری مالی بخش عمومی ایران، استفاده کنندگان اصلی گزارش های مالی بخش عمومی را شهروندان، شوراها، مجلس شورای اسلامی، رهبر و مقامات اجرایی می داند. با توجه به گستردگی و اهمیت استفاده کنندگان اطلاعات بخش عمومی، جامعیت و شفافیت نظام پاسخگویی مالی و عملیاتی ضرورتی انکارناپذیر است.

بر این اساس وزارت امور اقتصادی و دارایی دستورالعمل نظام حسابداری بخش عمومی با رویکرد تعهدی را تهیه و ابلاغ کرده و سازمان حسابرسی نیز در راستای تدوین استانداردهای بخش عمومی اهتمام ورزیده است. با توجه به این تحولات و اقدامات، آموزش نظام نوین حسابداری بخش عمومی از اهمیت و حساسیت مضاعفی برخوردار شده است؛ دستیابی به این هدف بدون تهیه منابع آموزشی مناسب و جامع به آسانی میسر نخواهد شد، لذا کتاب حاضر در ادامه جلد اول حسابداری و حسابرسی بخش عمومی و با هدف پوشش کامل سرفصل‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در رابطه با دو درس مبانی حسابداری بخش عمومی و حسابداری و حسابرسی بخش عمومی تهیه شده است.

عزیز گرد

غریبه اسماعیلی کیا

۱۴۰۱